

Köszöntők

Berényi Dénes Debreceni Szemle Alapítvány Kuratórium
és Szerkesztőbizottság elnöke

A folyóiratok szerepe jól ismert a kulturális-tudományos életben. Az első ilyen jellegű folyóiratok valamikor a 17. században jelentek meg Nyugat-Európában, mint az új információk közlésének egyre nélkülözhetlenebb eszközei. Hazánk jó évszázados késéssel követte a külföldi példákat, csakúgy, mint ahogy a tudomány magyarországi fejlődését is késleltette a török hódítás a Kárpát-medencében.

A hazai városfejlődés a 19. század végére, a 20. elejére érlelte meg az első megfelelő kísérleteket Debrecenben. Ezeket koronázta meg a Debreceni Szemle megjelenése 1927-ben Hankiss János és Milleker Rezső szerkesztésében. Ez a folyóirat kétségkívül különleges, mondhatjuk egyedülálló szerepet töltött be a magyar kulturális-tudományos folyóiratok palettáján. Egyértelműen tudományos, de nem szaktudományos folyóirat volt; mind a humán és társadalomtudományok, mind a természettudományok legújabb eredményeit akarta közvetíteni a legszélesebb értelemben vett tudományos közösség számára (az évi tizenkét szám váltakozva humán-társadalomtudományi, és természettudományi jellegű volt). Ezt az egyedülálló hagyományt követi a mai Debreceni Szemle új folyama, amelyik ebben az évben 15. évfolyamába lépett, azzal a gondolom pozitív különbséggel, hogy a tudomány egészét számonként nem választjuk szét, egy számon belül olvashatunk a legújabb humán-társadalomtudományi és természettudományi (valamint az orvosi és műszaki) eredményekről és azzal a hátránnyal, hogy évenként csak négy szám jelenik meg. Meggyőződésünk, hogy erre ma – amikor a tudományok, sokszor szinte szélsőségesen, tovább szakosodtak – talán még nagyobb szükség van, mint 80 évvel ezelőtt. A Debreceni Szemle különben elsősorban a város, az egyetem és mások támogatásával támadt fel, bár a 20. század nyolcvanas éveiben már történt többé-kevésbé sikeres-sikertelen kísérlet feltámasztására.

Egy város tudományos-kulturális centrum jellegét nyilvánvalóan nemcsak az iskolák és laboratóriumok, valamint a múzeumok és színházak (ez utóbbiakat

* A Debreceni Szemle 80 évvel ezelőtti megjelenéséről 2007. május 17-én tudományos ülés keretében emlékeztünk meg. Az ülésen a debreceni kulturális-tudományos folyóiratok mutakoztak be a tudományos közönség előtt.

azért említem, mert éppúgy részei a kultúrának, mint a tudomány; és a kultúra különböző részterületei között tagadhatatlan az átfedés), de az ott megjelenő folyóiratok is jellemzik. Ezért gondoltunk arra, hogy a Debreceni Szemle jubileumát kapcsoljuk össze a debreceni kulturális-tudományos folyóiratok „seregszemléjével”. Ez a szemle nem teljes, elsősorban azokat a folyóiratokat mutatjuk be, amelyek nem szigorúan szaktudományosak, de a szélesebb értelmiségi közösség számára szól a missziójuk. Persze a határok itt is meglehetősen elmosódtak.

Ma délelőtt különben az ebben a műsorban szereplő folyóiratok szerkesztőségei, szerkesztőbizottságai együttes ülést tartottak közös problémáik megbeszélésére, tapasztalatainak kicserélésére (célkitűzéseik és megvalósításuk, kapcsolattuk a szerzőkkel, olvasókkal; előfizetés és terjesztés, valamint a szerkesztés és nyomtatás problémái).

Őszintén reméljük, hogy ezek a folyóiratok széles körben hozzájárulnak a tudományos információk terjesztéséhez, és ezzel a debreceni, a magyar és az egyetemes tudomány fejlődéséhez.

Halász János Debrecen Megyei Jogú Város alpolgármestere

Szeretettel és nagy tisztelettel köszöntöm a debreceni kulturális-tudományos folyóiratok szerzőit, olvasóit és minden érdeklődőt.

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy Debrecen képviseletében köszönthetem a Debreceni Szemlét, első megjelenésének 80. évfordulója alkalmából. Azt a tudományos folyóiratot, amely évtizedek óta több szempontból is fontos Debrecen városának, a debreceni polgároknak. Fontos, hiszen épít a századokon át kisugárzó debreceni kulturális hagyományokra, támaszkodik a város, a megye és a régió tudományos és kulturális potenciáljára. Fontos a Debreceni Szemle vállalt feladata, hogy hírt adjon a város és a régió tudományos eredményeiről. Minden eseményről beszámol, legyen az bárhol a világon, ha azokban debreceninek lényeges szerep jutott. Fontos folyóirat azért is, mert a legújabb tudományos eredményeket teszi hozzáférhetővé, olyan módon, hogy az könnyen befogadható legyen az adott tudományterületet nem művelő olvasó számára is. Debrecen városát nagy megtiszteltetés érte, amikor 1993-ban szerepet kaphatott a Debreceni Szemle újraindításában, és azóta is támogatóként hozzájárulhat e nagy múltú debreceni folyóirat vállalt feladatainak elvégzéséhez. Ezen a jeles évfordulón köszönet illeti a folyóirat szerkesztőit, gondozóit, a munkatársakat, akik ezekben a forráshiányos években is mindent megtesznek azért, hogy a Debreceni Szemlét újra és újra a kezünkbe foghassuk. Köszönet, hogy publikálási lehetőséget biztosítanak fiatal tudósainknak, segítve pályára állításukat. Köszönet, hogy hozzájárulnak a folyóiratok körül kialakuló szakmai és civil szellemi műhelyek kialakulásához és megerősödéséhez. Sokszor temették már a folyóiratokat, sokszor hallhattuk, hogy csökken az olvasók száma. A Debreceni Szemle léte is azt bizonyítja, hogy korainak, megalapozatlannak bizonyultak az aggodalmak, hiszen Európában továbbra is példaértékű a magyarországi folyóiratrendszer gazdagsága, kiépültsége, töretlen az alkotói, illetve az olvasási kedv. Ezért is oly szomorú, hogy az elmúlt években a kormányzati támogatások ezen a területen drasztikusan csökkentek. Egyet kell értenem Pomogáts Bélával, aki egy alkalommal azt mondta, hogy „a folyóiratok a nemzeti kultúra, sőt a nemzeti élet centrumában foglalnak helyet, ezért nemzeti sorskérdéseink közé tartozik a folyóiratok helyzetének megoldása”. A város a Debreceni Szemle támogatásával e törekvést próbálja jelenleg is és a jövőben is elősegíteni.

Nagy János   Debreceni Egyetem rektora

Tisztelt Kollégák! Kedves Vendégek!

Megtiszteltetés számomra, hogy a *Debreceni Szemle* megjelenésének 80. évfordulója alkalmából tartott ünnepségen köszöntőt mondhatok a Debreceni Egyetem nevében, amely, és amelynek elődintézményei – illetve ezen elődintézmények legjobbjai Hankiss Jánostól idősb Berényi Dénes professzorokig – elindították, fenntartották, szellemi munícióval látták és látják el a *Debreceni Szemlé*-t mind a mai napig.

A Debrecenben 1927-ben elindított, majd a II. világháború után szüneteltetett folyóirat újraindításában szerepet vállalt a debreceni felsőoktatási intézmények által létrehozott Universitas Egyesülés. Az Universitas célja a Debrecenben és a térségben felhalmozódott szellemi potenciál együttműködésének elősegítése volt. A mára sikertörténetként emlegetett debreceni integráció eredményeként jött létre a régió tudományos, kutatási központjaként számon tartott Debreceni Egyetem. A korábban egymást csak távolról ismerő, olykor bizalmatlanul, sőt idegenkedve méregető kollégák az új, nagy egyetem egyes testületeiben fokról-fokra megismerték, megtanulták becsülni, sőt akár barátokként kiségetni egymást.

Ez az együttműködő szolidaritás és jóindulat az, ami a *Debreceni Szemlé*-t is élteti. Az egyetem vezetése újraalakulása óta támogatja a folyóiratot, közösséget érezve annak szellemiségével. A *Szemlé*-ben az egyes tudományterületek, kulturális ágazatok számára biztosított közös fórum elősegíti a szellemi érintkezést, hozzájárulhat új eredmények megszületéséhez, széles körű megismertetéséhez. Nem igaz az, hogy csak az azonos vagy rokon tudományterületek képviselői tanulhatnak egymástól. Az élettudományi projekt szorosan összekapcsolta a TTK biológusait az agrárokkal és az orvosokkal, de olykor a filozófus a fizikustól tanul a legtöbbit, néha az irodalmárt a pszichológus segíti, az orvoskutató meg a matematikához, a statisztikához fordul. A folyóirat segítségével olyan szellemi műhely jött létre, amelyből kiemelkedhetett és kiemelkedhet a későbbi magyar tudományos élet számos kiválósága.

A *Szemle* régi, hűséges olvasójaként, és az utóbbi időben szerzőként lehetőségem volt megismerni a folyóirat tematikáját, felépítését, szellemiségét. Példaértékű számomra a periodika tartalmának összeállításában a különböző tudo-

mányágak iránt megmutatkozó tisztelet és elismerés, az interdiszciplináris tudományterületek iránti nyitottság. Az interdiszciplinaritás, melynek a *Debreceni Szemle* otthont ad, nem trend vagy célkitűzés, maga az élet hozza ezt magával. A politológus nem boldogulhat a Közel-kelet kérdéseivel a vallástörténet nélkül, az Agrártudományi Centrumban tanított szőlészet és borászat ezer szállal kapcsolódik a kultúrtörténethez és a külkereskedelem stúdiumaihoz.

Az emberi életben 80 év tisztes életkor. A *Debreceni Szemle* megjelenése, szellemi frissessége, sokszínűsége és kisugárzása azonban vetekszik egy fiataléval. Ha belelapozunk, megcsap bennünket a kíváncsiság és kamaszos lendület légköre.

Bízom abban, hogy a régió tudományos értelmisége számára rendkívül fontos és hasznos folyóirat még legalább 80 évig fóruma lesz a szellemi életnek, így a Debreceni Egyetem oktatói, kutatói által elért eredményeknek is. Kívánok ehhez a *Szemle* szerkesztőségének sok erőt és kifogyhatatlan lelkesedést.

Köszönöm a figyelmet!

Bitskey István MTA Debreceni Területi Bizottságának alelnöke

A Debreceni Szemle jubileumát köszöntő tudományos ülés meghívóját három jelkép díszíti: középen Debrecen város címere, két oldalt pedig a Debreceni Akadémiai Bizottság, illetve a Debreceni Univerzitás jelvénye. Nem véletlen ez a hármasság, ugyanis a három intézmény közül a város és az egyetem a legrégebbi idők óta, a DAB pedig a folyóirat újraindulásától, 1993-tól segíti és támogatja a Debreceni Szemle megjelentetését. Mint köztudott, a Magyar Tudományos Akadémia interdiszciplináris tudományos fóruma a havonta megjelenő Magyar Tudomány, amely széles körű áttekintéssel, diszciplínákhoz nem kötötten ad tájékoztatást a tudományos élet hazai eredményeiről, vitáiról, nemzetközi újdonságairól, sikereiről és konfliktusairól egyaránt. A Debreceni Szemle több tekintetben hasonló módon igyekezett már a legrégebbi éveiben is eljárni: sokrétű tájékoztatással, közérthető stílusban kívánta az időszerű tudományos kérdéseket felvetni és tárgyalni, s ezzel a legkülönbözőbb tudományterületek képviselőit azonos szellemi kerekasztalhoz ültetni. Ezen túl azonban a város folyóirata a szűkebb pátria, az egyetemi szellemi központ hatósugarában álló régió ilyen irányú igényeit is igyekezett kielégíteni, a Tiszántúl sajátos gondjaira, hagyományaira és aktuális fejlesztési kérdéseire is reagálni kívánt. Elég, ha csak az 1993-ban kiadott válogatásra vetünk egy pillantást: történelem, néprajz, irodalomtörténet, művelődés, társadalom, közigazgatás, jog, építészet, várostudomány és természettudomány egyaránt helyet kapott benne, teljes joggal reprezentálva a folyóirat korábbi másfél évtizedes működésének sokrétűségét. A tudomány és a művészet olyan jelességei voltak munkatársai, mint Szabó István, Makkai Sándor, Györfly István, Csűry Bálint, Hankiss János, Barta János, Móricz Zsigmond, Oláh Gábor, Ravasz László, idősebb Berényi Dénes, Millekker Rezső, Soó Rezső, Klebelsberg Kunó – hogy csak néhány kiragadott nevet említsünk az ismertebbek közül.

Teljes mértékben érthető, hogy a Debreceni Akadémiai Bizottság kötelességének és nemes feladatának érezte ennek a nagy hagyományú tudományos fórumnak a támogatását, s 1993-ban minden rendelkezésére álló eszközzel segíteni igyekezett abban, hogy a folyóirat újraindulhasson. A városi önkormányzattal és az egyetemmel együttműködve törekedett arra, hogy a megjelenés anyagi bázisa

biztosítva legyen, szerény lehetőségeihez mérten a DAB minden évben igyekezett ehhez is hozzájárulni. De ennél minden bizonnyal jelentősebb volt a szellemi támogatás, az akadémiai székházban rendezett tudományos tanácskozások anyagának rendelkezésre bocsátása, a DAB-konferenciákról szóló beszámolók rendszeres közvetítése a folyóirat számára. Az akadémiai bizottságnak és a debreceni tudományos műhelyeket tömörítő kiadvány szerkesztőségének és kuratóriumának közös a célja: a régió szellemi színvonalának emelése, a helyi és az országos, a magyar és a nemzetközi tudományos értékek szembesítése, ötvözése, megismertetése és hasznosítása. Köztudott, hogy Debrecen – főként a Református Kollégium révén – a 16. század óta szoros kapcsolatban állt az európai szellemi központokkal, a peregrinus diákok sűrűn látogatták a német, holland, svájci és egyéb akadémiákat, egyetemeket, s a kontinens szellemi mozgalmaiban, tudományos életében aktív résztvevők voltak. Ezt a szellemet, a korszerű eszmék iránti nyitottságot, a hagyományokat megbecsülő, de azokat továbbfejlesztő kreativitást, a jelenről és jövőről való felelősségteljes gondolkodást kívánja szolgálni a DAB, s ehhez a Debreceni Szemle komoly lehetőségeket kínáló fórum. Örömmel köszöntöm tehát ezt a fórumot a 80 éves jubileum alkalmából, s kívánom a DAB vezetősége nevében, hogy a két évtized múlva esedékes centenáriumi ülésen is mint pezsgő szellemi életet generáló folyóiratról emlékezessünk meg a Debreceni Szemléről.